

Maida Burajić

Amina Pehlić

DIJALOŠKO ČITANJE SLIKOVNICE U FUNKCIJI PODSTICANJA GOVORNO-JEZIČKOG RAZVOJA DJECE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA

Sažetak

Cilj ovog rada bio je da se na temelju uvida u relevantne naučno-teorijske izvore i na temelju stavova roditelja istraži dijaloško čitanje slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece rane i predškolske dobi.

Po svojoj naravi istraživanje je deskriptivno, empirijsko neeksperimentalno. Od istraživačkih metoda korištena je metoda teorijske analize i deskriptivna metoda, a od instrumenata Upitnik za roditelje o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja. Istraživački uzorak činio je 101 roditelj djece rane i predškolske dobi. Uzorak je po svojoj prirodi slučajni i čine ga roditelji djece koja pohađaju državne i privatne vrtiće.

Rezultati istraživanja pokazali su da roditelji koji su u većoj mjeri osposobljeni za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazuju i veći kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Također, zaključeno je da nema razlike u nivou osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja između roditelja različitog spola, dobi, broja djece u porodici, dobi djeteta s kojim se radi i nivoa stručne spreme.

Ključne riječi: *slikovnica, dijaloško čitanje, funkcija govorno-jezičkog razvoja, podsticanje govorno-jezičkog razvoja, rana i predškolska dob*

UVOD

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće. Definira se na različite načine, a prema jednom od najopćenitijih tumačenja slikovnica je knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika ili crteža (Martinović i Stričević, 2011: 39-40). Prema Narančić Kovač (2015: 7; prema: Gospić, 2023: 17) savremena slikovnica je knjiga koju određuju dvostruki vizuelno-verbalni diskurs, trodimenzionalnost, interaktivnost, specifično čitateljstvo i relativno mali broj stranica.

Kvalitet i odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice procjenjuje se na osnovu više elemenata, a prije svega da li je svojim materijalom, formatom, opremom i sadržajem prilagođena dobi djeteta; zatim kakav je suodnos između slike i teksta; kakav je jezik korišten; da li je autorizirana i sl. (Šišnović, 2011: 8-9; Čudina-Obradović, 1996: 46-47; Martinović i Stričević, 2011; Pintar i Kosec, 2022: 108).

Kao multifunkcionalan čitateljski materijal, u zavisnosti od funkcije koja je u prvom planu, slikovnice se dijele na spoznajno-pojmovne, informativne, umjetničke (Crnković i Težak, 2002; prema: Martinović i Stričević, 2011: 52) i problemske¹.

U literaturi se navodi da slikovnica može imati sljedeće funkcije: zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i govorno-jezičku funkciju. Druženje uz slikovnicu mora biti izvor zadovoljstva, inače dijete neće željeti da učestvuje u zajedničkom čitanju s roditeljima, niti će razvijati ljubav prema knjizi koja je bitna za usvajanje čitalačkih navika, stoga se *zabavna funkcija* navodi kao preduvjet za ostvarivanje ostalih (Čačko, 2000; prema: Martinović i Stričević, 2011: 52). *Informacijsko-odgojna funkcija* podrazumijeva da dijete uz slikovnicu razvija mišljenje (sposobnosti analize, sinteze, usporedbe, uopćavanja), dolazi do informacija, zaključuje o uzročno-posljedičnim odnosima, osvješčuje i rješava probleme kojih nije bilo svjesno ili ih nije znalo izraziti (Čačko, 2000; prema: Martinović i Stričević, 2011: 52), a ujedno osigurava djetetu pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, osobine ličnosti i ponašanje te uz odnose u porodici i društvu (Martinović i Stričević, 2011: 52). *Spoznajna funkcija* pomaže djetetu da bolje razumije sebe, da sazna ono što ga zanima o svijetu, da opisuje i približava moguće situacije u porodici, vrtiću, zajednici i sl. (Šišnović, 2011: 8). *Iskustvena funkcija* pruža posredno iskustvo djetetu. Naprimjer, mnogo od onoga što ne može doživjeti neposrednim iskustvom dijete može naučiti i spoznati kroz slikovnicu. Ona omogućuje djetetu učenje o multikulturalnosti i multietničnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja, o posebnim potrebama pojedinaca te drugim društvenim temama (Nikolajeva, 2003; prema: Martinović i Stričević, 2011: 53). *Estetska funkcija* kod djeteta izaziva različite emocije i doživljaje, razvija osjećaj za lijepo te izgrađivanje ukusa (Čačko 2000; prema: Martinović i Stričević, 2011: 53), utječe na oblikovanje stavova i razvijanje ljubavi prema čitanju iz užitka ili zabave (Martinović i Stričević, 2011: 53). *Govorno-jezička funkcija* podstiče razvoj fonemske² i fonološke³ svjesnosti, djetetov morfološki i sintaksički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegovog funkcioniranja

¹ Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD, Čitajmo im od najranije dobi: preporučni popis slikovnica s anotacijama: URL: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132> (2012-03-19). Pristupljeno: 21.3.2024.

² Fonemska svjesnost je razumijevanje ili svjesnost da se riječi mogu dijeliti na glasove, odnosno da pojedini segmenti zajedno čine riječi (Ivšac Pavliša i Lenček, 2011: 3).

³ Fonološka svjesnost odnosi se na prepoznavanje, stvaranje i baratanje manjim dijelovima od riječi i očituje se kroz npr. prepoznavanje riječi koje se rimuju, prebrojavanje slogova, odvajanje početka riječi od kraja, te izdvajanje glasova u riječi (Ivšac Pavliša i Lenček, 2011: 2).

te drugih predčitačkih vještina (Martinović i Stričević, 2011: 53). Ove funkcije slikovnice ne ostvaruju se nezavisno jedna od druge, već se međusobno prepliću, što je posebno izraženo kod govorno-jezičke funkcije, koja se često javlja i kao posljedica ostalih. Pošto je slikovnica najčešće prvi pisani tekst s kojim se dijete susreće, autori naglašavaju njenu značajnu ulogu u općem razvoju djeteta a posebno u govorno-jezičkom razvoju (Martinović i Stričević, 2011: 53).

Dijaloško čitanje slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Dijaloško čitanje je čitanje uz razgovor u kojem roditelj (ili druga osoba) ima aktivnu ulogu postepenog vođenja djeteta u sve složeniju upotrebu riječi: prvo od djeteta traži imenovanje stvari i bića (krava), zatim imenovanje svojstava i funkcija (velika, daje mlijeko), a potom traženje djetetovog sve dužeg i bogatijeg govora. Sljedeći nivo složenosti jeste zahtijevanje iskaza od nekoliko riječi te postepenog samostalnog opisa slike ili sadržaja priče (Čudina-Obradović, 1996: 35-36). Ovakvo je čitanje podsticajno za govorno-jezički razvoj, međutim da bi ono postalo uobičajeno i svakodnevno, neophodno je da bude izvor zadovoljstva, uživanja u priči, zapletu, ljepoti riječi i slika. Najbolje je, stoga, da se čitanje odvija uz osjećaj povezanosti i topline, pri čemu dijete sjedi roditelju u krilu, gleda u slikovnicu, prati tok priče uz gledanje slika i redova slova dok mu roditelj rukom pokazuje sliku ili gdje se nalaze riječi koje upravo čita. Atmosfera čitanja priče treba biti opuštena, ugodna, topla, a roditelj smiren i opušten, a ne napet i nestrpljiv. Ako roditelj pri tome čita mirnim glasom punim ljubavi, obgrlivši dijete, ono će osjećati zadovoljstvo zajedničke aktivnosti koju neće prekidati, već će poželjeti da se ponovi. Nasuprot tome, ako je roditelj u žurbi, nestrpljiv i napet, dijete neće uživati u zajedničkom čitanju niti će poželjeti da ga ponovi. Korisno je, ukoliko je moguće, čitanje ponavljati na istom mjestu i u isto vrijeme (oko 20 minuta) kako bi se razvila tradicija čitanja. Naime, dijete će kad dođe vrijeme čitanja i samo tražiti da se druži uz slikovnicu i tako će razvijati naviku svakodnevnog čitanja (Čudina-Obradović, 1996: 34-35).

Čudina-Obradović (1996: 35-36) navodi dva nivoa komunikacije, jednostavni i složeni, koji su podsticajni pri dijaloškom čitanju slikovnice:

Jednostavni nivo

Postavljanje podsticajnih pitanja. To su pitanja koja počinju zamjenicom „šta“ jer podstiču dijete na samostalan govor (npr.: „Šta vidiš na ovoj slici?“, „Šta je ovo?“, „Šta je sve na slici?“ i sl.). Suprotno od njih su nepodsticajna pitanja, na koja dijete daje odgovor „da“ ili „ne“ („Da li je pas ljut?“) ili pitanja koja traže da se samo pokaže slika („Pokaži psa!“).

Obogaćivanje odgovora. Djetetov odgovor na pitanje treba obogatiti novim pitanjem. Naime, nakon što dijete nauči da imenuje predmet na slici, treba odgovor obogaćivati novim pitanjem o tom predmetu – o njegovim osobinama (boji, obliku), njegovim dijelovima, funkciji (za šta služi, šta radi, ko ga koristi).

Ponavljanje odgovora. Ispravan odgovor treba ponoviti kako bi dijete dobilo ohrabrenje i potvrdu da je tačno odgovorilo.

Pomaganje. Roditelj treba biti dobar govorni model – uzor dobrog govora koji će dijete oponašati. Ukoliko dijete pogriješi, roditelj ga ne treba upozoravati na pogrešku, već nakon djetetovog pogrešnog odgovora treba jasno reći ispravan odgovor.

Pohvala i ohrabrenje. Za vrijeme čitanja dječije komentare treba primijetiti i podsticati mirnim prihvatanjem („Odlično si to primijetila!“, „Baš si to lijepo rekla!“, „Da, upravo si“ i sl.)

Uvažavanje djetetova zanimanja. Djetetovo skretanje sa teme priče treba prihvatiti kao osnovu za produktivan razgovor, a kasnije se vratiti na sadržaj priče.

Vedrina i šala. Čitanje mora biti zadovoljstvo za dijete i odvijati se poput igre. Dijete ne smije steći dojam da odrasli procjenjuje koliko ono zna ili može zapamtiti, jer se u tom slučaju kod djeteta može javiti osjećaj stida i straha od neuspjeha.

Složeniji nivo

U uznapredovaloj fazi zajedničkog čitanja, kad je dijete sposobno za složenije samostalne iskaze, treba tražiti da se izražava dužim i složenijim konstrukcijama. Za to se koriste sljedeći postupci:

Postavljanje pitanja slobodnog odgovora. U ovoj fazi treba postavljati „šira“ pitanja. Npr. „Šta se ovdje dešava?“, „Opiši mi o čemu se ovdje radi“ i sl. Dijete će u početku davati siromašan odgovor, a roditelj će obogaćivati pitanje drugim pitanjima i davati odgovarajući odgovor ukoliko dijete ne odgovori. Ukoliko odgovori, pohvalit će ga i postaviti sljedeće pitanje dok se ne iscrpi sve što se može reći o stranici.

Proširenje djetetova iskaza. Djetetov odgovor roditelj ponovi uz proširenje. Npr. ako dijete kaže: „Pas“, roditelj će reći: „Da, to je pas“. Ako dijete kaže: „Pas kaže: 'Av, av'“, roditelj će reći: „Pas laje“. Najbolje je proširenje koje dodaje malo novog sadržaja, tako da ga dijete može odmah oponašati.

Vedrina i šala. I u starijem uzrastu čitanje treba da bude zabavno, poput igre. Naime, u ovom uzrastu djeca su još osjetljivija na kritiku i vrijeđanje te je zbog toga još važnije da roditelj bude opušten, vedar i da pokazuje bezuvjetno prihvatanje djeteta.

Komunikacija s djetetom predstavlja osnovu i preduslov za razvoj svih aspekata govorno-jezičkog razvoja (glasovnog, rječničkog, gramatičkog, komunikacijskog, metalingvističkog). Svi postupci dijaloškog čitanja, navedeni u jednostavnom i složenijem nivou, podstiču dijete na komunikaciju, a posebno se u tom smislu kao podsticajni mogu izdvojiti: *Ponavljanje odgovora*, *Pohvala i hrabrenje*, *Uvažavanje djetetova zanimanja*, *Vedrina i šala*, jer motiviraju dijete da nastavi komunikaciju. Pravilnost govora, odnosno usvajanje pravilne artikulacije glasova i pravilnih oblika i konstrukcija gramatičke strukture jezika (morfoloških i sintaksičkih), podstiče se posebno postupkom *Pomaganja* – po kojem roditelj kao govorni uzor nudi modele dobrog govora, a kada dijete pogriješi, nježno ga ispravi tako što izgovori istu (ili sličnu rečenicu) u kojoj će upotrijebiti ispravan oblik (riječi, sintagme ili rečenice). Postupci *Proširenja djetetova iskaza* i *Obogaćivanja odgovora* podsticajni su za bogaćenje rječnika, ali i razvoj rečenice jer je dijete u prilici da samostalno oblikuje rečenicu. *Postavljanjem pitanja slobodnog odgovora* podstiče se razvoj vještine pričanja, odnosno dijete se motivira da povezuje više rečenica u smislenu cjelinu.

Dijaloško čitanje slikovnice podsticajno je i za razvoj predčitačkih vještina, koje prema Čudina-Obradović (1996: 19-20) predstavljaju svjesnost djeteta o pisanom jeziku i to svjesnost: a) o funkciji pisanog jezika, b) o tehničkim karakteristikama pisma i c) o procesima i tehnici čitanja. Naime, uz dijaloško čitanje slikovnice djeca postaju svjesna da se pisanim tekstom šalje neka poruka te da se tekst čita slijeva nadesno i odozgo prema dolje (prateći roditelja koji prstom pokazuje tekst koji čita); da su riječi zasebne cjeline, da se sastoje od manjih dijelova (na što ih prvo upućuju dijelovi teksta koji se rimuju) itd.

Istraživanje dijaloškog čitanja u kojem su roditelji dvogodišnjaka i odgajatelji u vrtićima (sa djecom iz nepodsticajne sredine) svakodnevno čitali djeci najmanje četiri puta sedmično pokazalo je poboljšanje u razvoju govora već nakon četiri sedmice redovnog provođenja (Arnold i sar., 1994; prema: Čudina-Obradović, 1996: 35). Slično istraživanje (Šimšek, i Işıkoğlu, 2015) dijaloškog čitanja slikovnice, koje je provedeno sa četverogodišnjacima i petogodišnjacima dva puta sedmično, nakon četiri sedmice pokazalo je napredak u jezičkom razvoju ispitanika u eksperimentalnoj grupi. Šimšek, i Işıkoğlu (2015: 755) navode nekoliko studija (Arnold i sar., 1994; Whitehurst i sar., 1994; Opel, Ameer i Aboud, 2009; Lonigan i sar., 2013; Akoglu, Ergul i Duman, 2013) koje su također pokazale pozitivne efekte dijaloškog čitanja na govorno-jezički razvoj djece. Ostricki (2024: 6) ističe da naučnici i stručnjaci navode brojne dobrobiti ove metode koja uz podsticanje govora, razvijanje usmenog izražavanja i rječnika, razvija i kreativno mišljenje i sposobnost stvaranja senzornih slika (npr. zadacima pogađanja/smišljanja kraja priče, zamišljanja i opisivanja likova).

Kako bi iskoristili sve mogućnosti koje nudi dijaloško čitanje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog ali i drugih područja razvoja djeteta, neophodno je da roditelji budu osposobljeni za njegovo provođenje.

METOD

Cilj ovog istraživanja bio je da se na temelju uvida u relevantne naučno-teorijske izvore i na temelju stavova roditelja istraži dijaloško čitanje slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece rane i predškolske dobi.

Varijabla dijaloško čitanje slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja operacionalizirana je na: *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*.

Istraživanje je po svojoj prirodi deskriptivno, empirijsko neeksperimentalno. Od istraživačkih metoda korištena je metoda teorijske analize – pri izradi teorijskog dijela rada, u funkciji teorijske argumentacije i deskripcije istraživačkog problema; i deskriptivna metoda iz kvantitativne paradigme – u empirijskom dijelu pri prikupljanju i analizi stavova roditelja o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece rane i predškolske dobi.

Instrument

U istraživanju je korišten *Upitnik za roditelje o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, koji se sastoji iz dva dijela. Prvi dio čine sociodemografske varijable (spol, dob, broj djece, dob djeteta, stručna sprema, nivo stručne osposobljenosti za odgoj djece, način sticanja stručne osposobljenosti za odgoj djece). Drugi dio *Upitnika* čine dvije subskale o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece: *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* (10 ajtema) i *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja* (13 ajtema).

Upitnik je oblikovan za potrebe ovog istraživanja, a nastao je na teorijskom konstrukt dijaloškog čitanja slikovnice (Čudina-Obradović, 1996: 36-37). Oblikovan je u formi petostepene skale Likertovog tipa, gdje brojevi označavaju: 1. nikad, 2. vrlo rijetko, 3. ponekad, 4. često, 5. vrlo

često. Zadatak ispitanika bio je da zaokruže broj koji najbolje odgovara njihovom stavu za svaki aitem.

Rezultati analize pouzdanosti *Upitnika* pokazali su da alpha koeficijent koegzistencije iznosi 0,902, što pokazuje da je instrument pouzdan te da se rezultati mogu koristiti za relevantno naučno zaključivanje.

Ispitanici

Istraživački uzorak činio je 101 roditelj djece iz vrtića u Zeničko-dobojskom kantonu. Uzorak je po svojoj naravi prigodni jer ga sačinjavaju ispitanici koji su popunili *Upitnik*, a vrtići su oni koji su pristali da učestvuju u istraživanju. Informacija o istraživanju s linkom za popunjavanje *Upitnika* dostavljena je svim roditeljima iz odabranih vrtića.

Tabela 1.
Demografske karakteristike uzorka

Varijabla		N	%
Spol	Žene	95	94,1
	Muškarci	6	5,9
Dob	20-30 godina	24	23,8
	30-40 godina	68	67,3
	40-50 godina	9	8,9
Broj djece	1 dijete	33	32,7
	2 djece	58	57,4
	3 i više djece	10	9,9
Dob djeteta s kojim radim	6-12 mjeseci	3	3,0
	1-3 godine	21	20,8
	3-4 godine	21	20,8
	4-6 godina	56	55,4
Stručna sprema	Završena srednja škola	41	40,6
	Završen fakultet	45	44,6
	Završen magistarski studij	15	14,9
Nivo osposobljenosti za odgoj djece	Vrlo malo osposobljen/a	5	5,0
	Samo djelimično osposobljen/a	18	17,8
	U većoj mjeri osposobljen/a	61	60,4
	Izuzetno osposobljen/a	17	16,8

Statistički postupci

Za statističku obradu podataka korišten je statističkim paket IBM Statistic SPSS. Budući da su rezultati distribucije podataka pokazali da ne postoji statistički značajno odstupanje od normalne distribucije, korišteni su statistički postupci parametrijske statistike: t-test, ANOVA, test pouzdanosti istraživačkog instrumenta i Pearsonov koeficijent korelacije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kao što metodologija sličnih empirijskih radova nalaže, prvo je provjerena normalnost distribucije rezultata korištenih varijabli, zajedno sa deskriptivnom statistikom.

Tabela 2.
Deskriptivna statistika kontinuiranih varijabli

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	101	18.00	50.00	37.0297	6.19751
Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	101	28.00	65.00	53.7426	6.45237

U prethodnoj tabeli vidljive su ostvarane prosječne vrijednosti za izabrane istraživačke varijable.

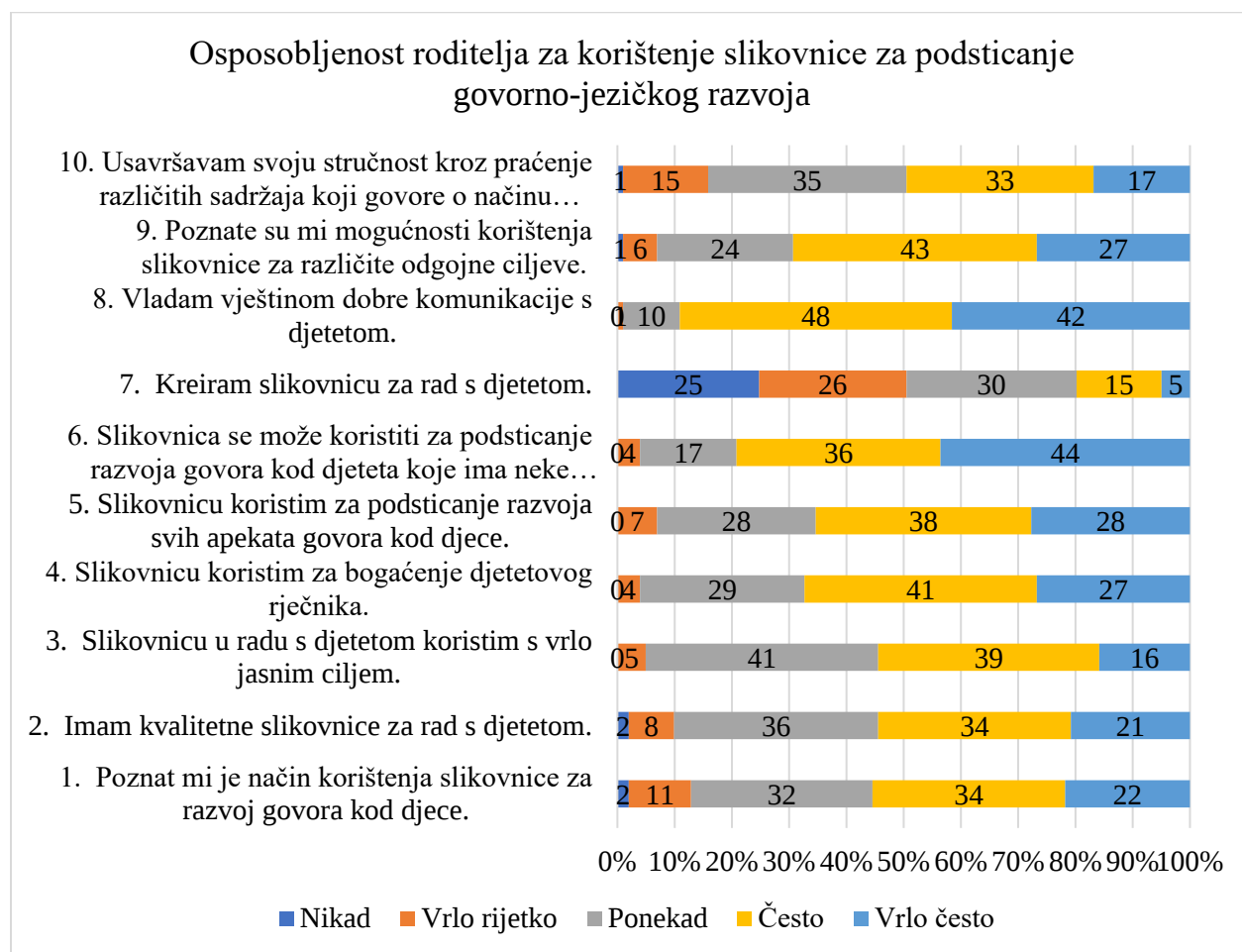
Tabela 3.
Odstupanje od normalne distribucije

Tests of Normality						
Variables	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	.084	101	.079	.981	101	.156
Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	.088	101	.053	.963	101	.006
a. Lilliefors Significance Correction						

Iz prethodne tabele vidljivo je kako rezultati Kolmogorov-Smirnovog testa pokazuju da podaci ne odstupaju od normalne distribucije, što govori da se nesmetano mogu koristiti statistički postupci parametrijske statistike.

Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja

Prvo ćemo predstaviti rezultate deskriptivne statistike za varijablu *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 1. *Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*

Rezultati istraživanja osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazali su kako se roditelji u značajnoj mjeri osjećaju osposobljenim za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, tako što:

ponekad, često ili vrlo često poznaju način korištenja slikovnice za razvoj govora kod djece;

ponekad, često ili vrlo često slikovnicu u radu s djetetom koriste s vrlo jasnim ciljem;

ponekad, često ili vrlo često slikovnicu koriste za bogaćenje djetetovog rječnika;

ponekad, često ili vrlo često slikovnicu koriste za podsticanje razvoja svih aspekata govora kod djece;

ponekad, često ili vrlo često smatraju da se slikovnica može koristiti za podsticanje razvoja govora kod djeteta koje ima neke govorne poteškoće;

nikad, vrlo rijetko ili ponekad kreiraju slikovnicu za rad s djetetom;

ponekad, često ili vrlo često vladaju vještinom dobre komunikacije s djetetom;

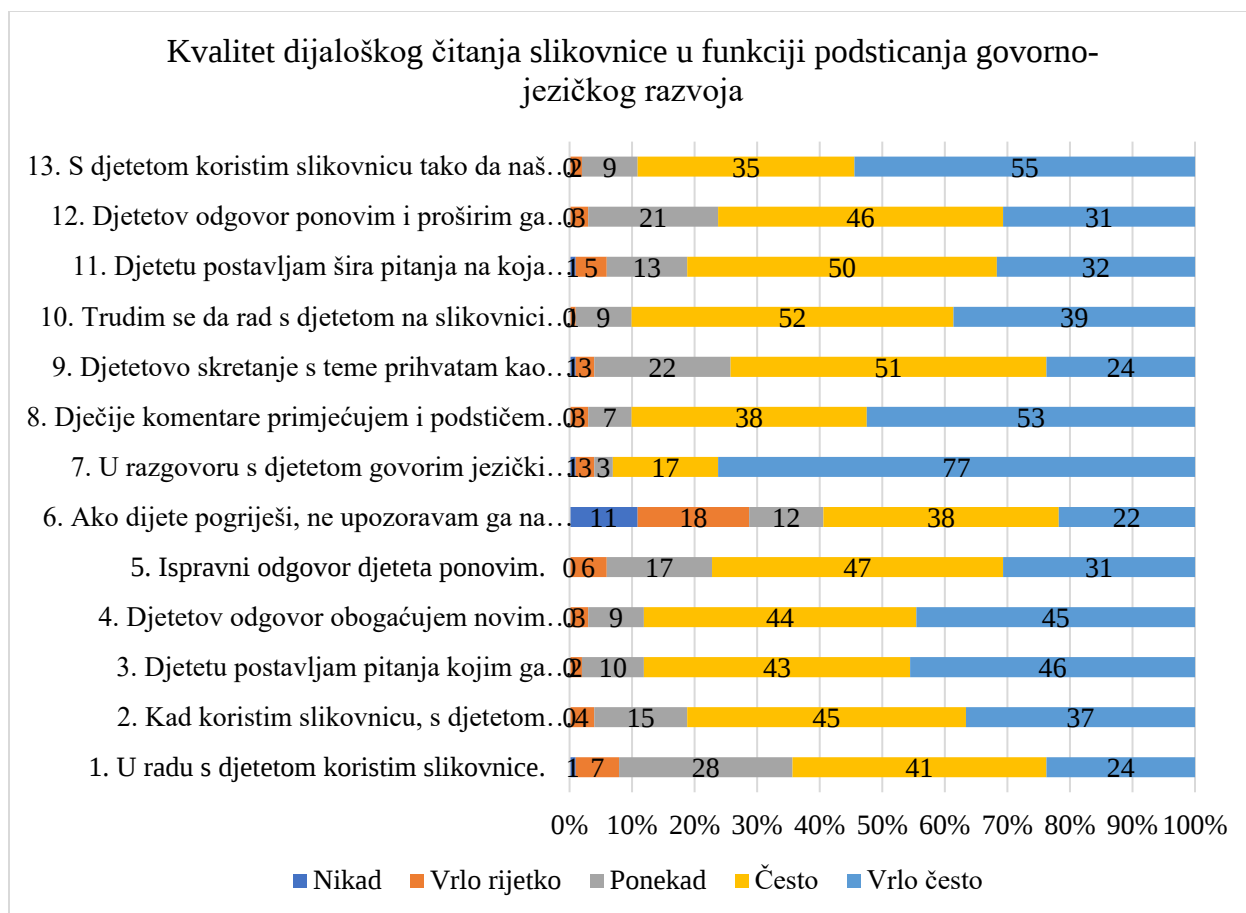
ponekad, često ili vrlo često poznate su im mogućnosti korištenja slikovnice za različite odgojne ciljeve;

ponekad, često ili vrlo često usavršavaju svoju stručnost kroz praćenje različitih sadržaja koji govore o načinu korištenja slikovnice u odgoju djece.

Interesantan je rezultat po kojem roditelji nikad, vrlo rijetko ili ponekad kreiraju slikovnicu za rad s djetetom. Rezultat je logičan jer roditelji nemaju razvijene kompetencije za kreiranje slikovnica koje bi bile u funkciji odgojno-obrazovnog rada s djecom. Rezultat po kojem dio roditelja to, ipak, radi komentarišemo tako što pretpostavljamo da se radi o roditeljima koji imaju razvijene pedagoške kompetencije. Naravno, istraživački rezultat bi trebalo temeljitije istražiti s ciljem sigurnijeg naučnoistraživačkog zaključivanja.

Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Da bismo bolje razumjeli kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja, predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 2. Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Rezultati istraživanja kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja pokazali su da većina roditelja u značajnoj mjeri ostvaruje kvalitetno dijaloško čitanje slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja, tako što:

često ili vrlo često u radu s djetetom koriste slikovnice;

često ili vrlo često kad koriste slikovnice, s djetetom razgovaraju;

često ili vrlo često djetetu postavljaju pitanja kojim ga podstiču na njegov širi odgovor, a ne samo na odgovor sa DA ili NE;

često ili vrlo često djetetov odgovor obogaćuju novim pitanjem o onome o čemu trenutno govore iz slikovnice (npr. o nekoj životinji, predmetu, boji, obliku i sl.);

često ili vrlo često ispravni odgovor djeteta ponove;

često ili vrlo često ako dijete pogriješi, ne upozoravaju ga na grešku, nego samo kažu ispravan odgovor;

često ili vrlo često u razgovoru s djetetom govore jezički ispravno, ne tepaju;

često ili vrlo često dječije komentare primjećuju i podstiču mirnim prihvatanjem (Odlično si to primijetio/primijetila);

često ili vrlo često djetetovo skretanje s teme prihvataju kao osnovu za kvalitetan razgovor, a nakon toga se vraća na glavnu temu razgovora;
često ili vrlo često trude se da rad s djetetom na slikovnici bude zadovoljstvo za dijete, ohrabruju ga i razvijaju mu osjećaj ugone i uspjeha;
često ili vrlo često djetetu postavljaju šira pitanja na koja može slobodnije odgovoriti (npr. O čemu se ovdje radi?);
često ili vrlo često djetetov odgovor ponove i prošire ga nudeći mu primjer bogatije rečenice;
često ili vrlo često s djetetom koriste slikovnicu tako da njihov rad doživi kao igru, a ne kao teret ili obavezu.

Iako se prema stavovima roditelja može zaključiti da većina njih provodi kvalitetno dijaloško čitanje slikovnice, ipak odgovori značajnog broja roditelja na jedan ajtem (*Ako dijete pogriješi, ne upozoravam ga na grešku, nego samo kažem ispravan odgovor*) odudara od ispravnog postupka kojim se podstiče govorno-jezički razvoj. Jedanaest roditelja nikad ne postupa kako je navedeno u ajtemu, 18 vrlo rijetko i 12 rijetko. Naime, prema postupku *Pomaganja* u okviru dijaloškog čitanja slikovnice (Čudina-Obradović, 1996: 36) roditelj treba biti dobar govorni model – uzor dobrog govora koji će dijete oponašati. Ukoliko dijete pogriješi, roditelj ga ne treba upozoravati na pogrešku, već nakon djetetovog pogrešnog odgovora treba jasno reći ispravan odgovor tako što će ponoviti istu (ili djelimično preoblikovanu) rečenicu koju je dijete izgovorilo. Inače, dijete može steći pogrešnu predstavu da nešto nije uredu s njegovim govorom, te da bude postiđeno, a time i sputano za ostvarivanje kvalitetne komunikacije. Također, isticanjem grešaka postoji mogućnost da se dijete veže za njih te da sa razvojnih i prirodnih grešaka pređu u govorne poremećaje. Neka istraživanja govornih poremećaja (Vasić, 1968: 34) potvrđuju da su poremećaje u artikulaciji glasova imala ona djeca koju su majke ispravljale pri govoru i imale više govorne standarde za svoju djecu, prije nego što su ona razvojno bila spremna da odgovore na njih.

Bitno je naglasiti da neki roditelji, iako je u pitanju manji broj njih, ipak ne provode kvalitetno dijaloško čitanje slikovnica. Naprimjer, 7 roditelja vrlo rijetko, a 27 ponekad koriste slikovnicu u radu s djetetom; 4 roditelja vrlo rijetko, a 15 ponekad razgovaraju s djetetom kad koriste slikovnicu; 3 roditelja vrlo rijetko, a 3 ponekad u razgovoru s djetetom govore jezički ispravno itd., što upućuje na potrebu dodatne edukacije roditelja o značaju korištenja slikovnice u radu s djecom općenito, a posebno o prednostima dijaloškog čitanja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i ostvarivanje ostalih funkcija cjelovitog razvoja djece rane i predškolske dobi.

Odnos sa sociodemografskim varijablama

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable spol sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 4.
T-test za odnos varijable spol sa zavisnim varijablama

	Spol	N	Mean	Std. Deviation
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Žene	95	37.2737	6.06953
	Muškarci	6	33.1667	7.52108
Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	Žene	95	53.9789	5.81996
	Muškarci	6	50.0000	13.34166
t-test for Equality of Means				
Variables	t		Sig. (2-tailed)	
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	1.586		.116	
Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	1.474		.144	

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različitog spola u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable dob sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 5.
ANOVA za odnos varijable *dob* sa zavisnim varijablama

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Between Groups	21.188	2	10.594	.272	.763
	Within Groups	3819.723	98	38.977		
	Total	3840.911	100			
Kvalitet dijalozkog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	Between Groups	16.722	2	8.361	.198	.821
	Within Groups	4146.585	98	42.312		
	Total	4163.307	100			

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različite dobi u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijalozkog citanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable broj djece u porodici sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijalozkog citanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 6.
ANOVA za odnos varijable broj djece u porodici sa zavisnim varijablama

ANOVA

	Sum Squares	of df	Mean Square	F	Sig.
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	13.490	2	6.745	.173	.842
Between Groups					
Within Groups	3827.421	98	39.055		
Total	3840.911	100			
Kvalitet dijalozkog citanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	16.467	2	8.234	.195	.823
Between Groups					
Within Groups	4146.840	98	42.315		
Total	4163.307	100			

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različitog broja djece u porodici u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijalozkog citanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable dob djeteta s kojim roditelj radi sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijalozkog citanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 7.
ANOVA za odnos varijable dob djeteta s kojim roditelj radi sa zavisnim varijablama

ANOVA

	Sum Squares	of df	Mean Square	F	Sig.
Osposobljenost roditelja Between za korištenje slikovnice Groups za podsticanje govorno- jezičkog razvoja	219.453	3	73.151	1.959	.125
Within Groups	3621.458	97	37.335		
Total	3840.911	100			
Kvalitet dijalozkog Between čitanja slikovnice u Groups funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	100.426	3	33.475	.799	.497
Within Groups	4062.881	97	41.885		
Total	4163.307	100			

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različite dobi djeteta s kojim roditelj radi u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijalozkog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable stručna sprema roditelja sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijalozkog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 8.
ANOVA za odnos varijable stručna sprema roditelja sa zavisnim varijablama

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Osposobljenost roditelja Between za korištenje slikovnice Groups za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	88.310	2	44.155	1.153	.320
Within Groups	3752.601	98	38.292		
Total	3840.911	100			
Kvalitet dijalozkog Between čitanja slikovnice u Groups funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	84.043	2	42.021	1.010	.368
Within Groups	4079.264	98	41.625		
Total	4163.307	100			

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različite stručne sprema u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijalozkog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable nivo stručne osposobljenosti za odgoj djece sa varijablama *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *kvalitet dijalozkog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 9.
ANOVA za odnos varijable nivo stručne osposobljenosti za odgoj djece sa zavisnim varijablama

ANOVA

	Sum Squares	of df	Mean Square	F	Sig.
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	401.519	3	133.840	3.775	.013
Within Groups	3439.392	97	35.458		
Total	3840.911	100			
Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	79.621	3	26.540	.630	.597
Within Groups	4083.686	97	42.100		
Total	4163.307	100			

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima roditelja različitog nivoa stručne osposobljenosti za odgoj djece u procjeni osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Odnos osposobljenost roditelja i kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

I na kraju, istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Slijedi tabelarni prikaz.

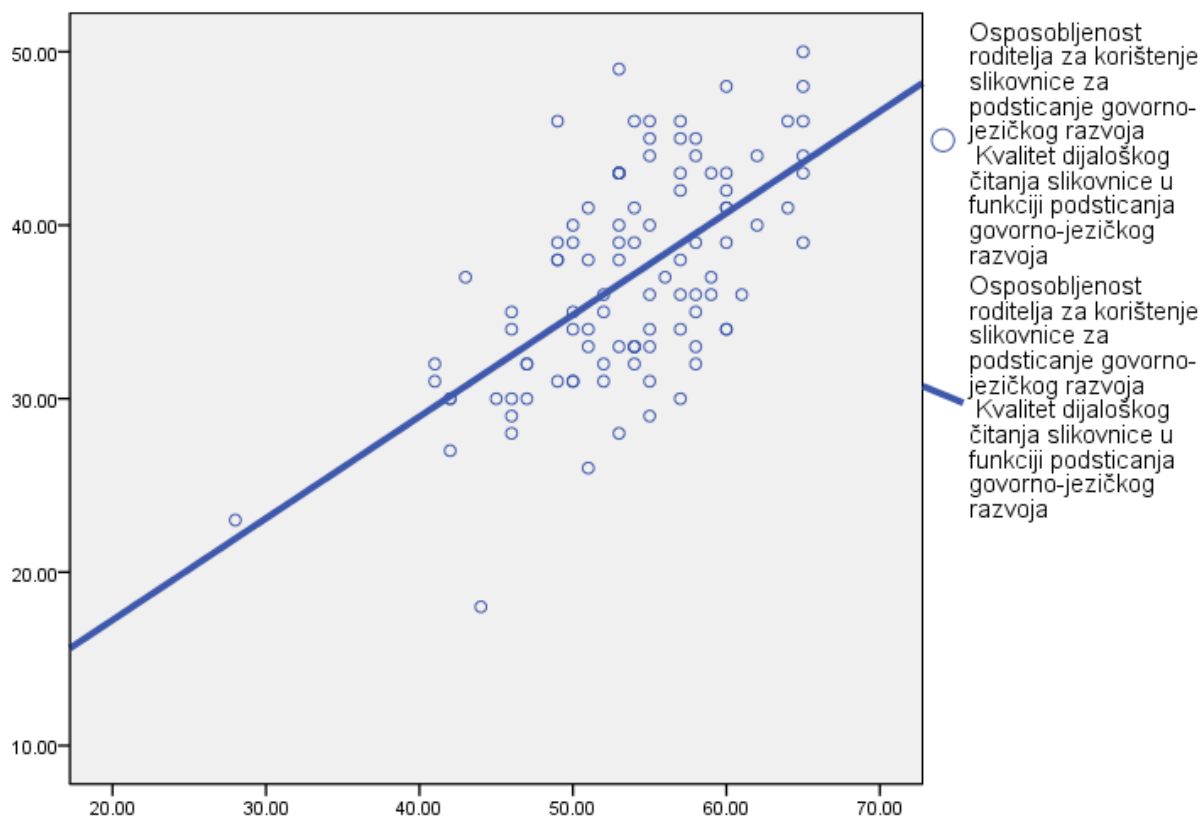
Tabela 10.

Korelacijska matrica za odnos osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Correlations	Kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja
Osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	.611**
Sig. (2-tailed)	.000
N	101

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Rezultati Pearsonovog koeficijenta korelacije (tabela 10) pokazali su kako postoji statistički značajna povezanost osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Slijedi grafički prikaz njihovog odnosa.

Grafikon 3. Skater dijagram odnosa osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Iz skater dijagrama vidljivo je kako porast na varijabli *osposobljenost roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* prati porast na varijabli *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Rezultati Pearsonovog koeficijenta korelacije (tabela 10) pokazali su da je ta relacija statistički značajna. To znači, roditelji koji na varijabli *osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* pokazuju veće vrijednosti istovremeno pokazuju i veće vrijednosti na varijabli *kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Dakle, roditelji koji su u većoj mjeri osposobljeni za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazuju i veći kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

ZAKLJUČAK

Rezultati brojnih istraživanja potvrđuju značaj i prednosti dijaloškog čitanja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog, kao i drugih područja cjelovitog razvoja djeteta rane i predškolske dobi. Kako bi iskoristili sve mogućnosti koje nudi dijaloško čitanje slikovnice, neophodno je da roditelji budu osposobljeni za njegovo provođenje.

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da roditelji koji su u većoj mjeri osposobljeni za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazuju i veći kvalitet dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Zaključeno je da nema razlike u nivou osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitetu dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja između roditelja različitog spola, dobi, broja djece u porodici, dobi djeteta s kojim se radi i stručne spreme. Ograničenost istraživačkih rezultata je u tome što su utemeljeni na samoiskazima roditelja, a ne na relevantnoj provjeri od strane stručnjaka. To je istovremeno i preporuka za buduća istraživanja: bilo bi dobro da stručnjak obavi intervju sa roditeljima i provjeri nivo osposobljenosti roditelja za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvalitet njihovog dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Pošto su rezultati istraživanja pokazali da ima, iako manji broj, i roditelja koji ne koriste slikovnicu u radu s djetetom, odnosno koji ne provode kvalitetno dijaloško čitanje slikovnica, poželjno bi bilo kreirati edukacijski program za roditelje koji bi bio u funkciji njihovog osvješćivanja o značaju korištenja slikovnice u radu s djetetom, kao i razvoja kompetencija za kvalitetno korištenje dijaloškog čitanja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja i s ciljem ostvarivanja ostalih funkcija cjelovitog razvoja djeteta rane i predškolske dobi.

LITERATURA

Čudina-Obradović, M. (1996). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.

Gospić, A. (2023). *Slikovnica – čimbenik jezično-komunikacijskog i govornog razvoja djece rane i predškolske dobi*, Završni rad, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufri:1218>. Pristupljeno: 24. 6. 2023.

Ivšac Pavliša, J. i Lenček, M. (2011). Fonološke vještine i fonološko pamćenje: neke razlike između djece urednoga jezičnoga razvoja, djece s perinatalnim oštećenjem mozga i djece s posebnim jezičnim teškoćama kao temeljni prediktor čitanja, u: *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, Vol 47, br. 1, str. 1-16.

Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD, Čitajmo im od najranije dobi: preporučni popis slikovnica s anotacijama: Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132> (2012-03-19). Pristupljeno: 21. 3. 2024.

Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu, u: *Libellarium : časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti*, Vol. 4 No. 1, 2011. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/136168>. Pristupljeno: 22. 3. 2024.

Ostricki, I. (2024). Dijaloško čitanje i interaktivno čitanje kao metode poticajnog zajedničkog čitanja, u: *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, godina 7, broj 14. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/453425>. Pristupljeno: 25. 3. 2024.

Pintar, Ž. i Kosec, K. (2022). Dječja slikovnica u perspektivi suvremenog roditelja, u: *Magistra Iadertina*, Vol. 17 No. 1, 2022. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/411092>. Pristupljeno: 21. 3. 2024.

Şimşek, Z. i Işıkoğlu, N. (2015). Effects of the Dialogic and Traditional Reading Techniques on Children's Language Development, u: *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 197:754-758. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/282599313_Effects_of_the_Dialogic_and_Traditional_Reading_Techniques_on_Children's_Language_Development. Pristupljeno: 25. 3. 2024.

Šišnović, I. (2011). Odojno-obrazovna vrijednost slikovnice, u: *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 17 No. 66, 2011. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/183392>. Pristupljeno: 20. 3. 2024.

Vasić, S. (1968). *Govor vašeg deteta*, Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije.

DIALOGICAL READING OF A PICTURE BOOK IN THE FUNCTION OF ENCOURAGING THE SPEECH AND LANGUAGE DEVELOPMENT OF CHILDREN FROM THE PARENTS' PERSPECTIVE

Abstract

The aim of this paper was to investigate the dialogic reading of picture books in the function of encouraging the speech-language development of children of early and preschool age, based on insights into relevant scientific and theoretical sources and on the basis of parents' attitudes.

By its nature, research is descriptive, empirical, non-experimental. The research methods used were the method of theoretical analysis and the descriptive method. A questionnaire for parents about the use of picture books to encourage speech and language development was used as an instrument. The research sample consisted of 101 parents of early and preschool children. The sample is random in nature and consists of parents of children who attend state and private kindergartens.

The results of the research showed that parents who are trained to a greater extent in using picture books to encourage speech and language development also show a higher quality of dialogic reading of picture books in the function of encouraging speech and language development. Also, it was concluded that there is no difference in the level of parents' ability to use picture books to encourage speech-language development and the quality of dialogic reading of picture books in the function of encouraging speech-language development between parents of different gender, age, number of children in the family, age of the child being worked with and the level of professional education.

Keywords: *picture book, dialogic reading, function of speech-language development, stimulation of speech-language development, early and preschool age*